

Sneek in poëzie

*En toe kwam ik in Sneek in de kermisweek
Daar in Sneek raakte ik zo dodelijk bleek
Terwijl ik in Sneek naar niets anders keek
Dan naar een Sneekse apotheek
Want daar zag ik een meiske zo fijn
Met een hand als satijn
En een kleur als een roos in de maneschijn
En dat maagdelijk gaf mij een zoentje als suiker of ambrozijn
Of malagawijn
En ik riep in vervoering: o liefste mijn!
Ik verkwijn en verdwijn uit het land van de levenden, lief Colombijn!
Of gij moet pardoes de mijne zijn.
Ach! zeg ja, lieve Na!, wees mijn ga
En het meiske zei: ja,
Met consent van mama, want ik heb geen papa
En straks zijn wij de bruid en niet langer een buit
Van het snood celibaat, dat een vrijgezel bruit
En wij roeien te saam in de huwelijkschuit
En mijn Naatjen ziet er zoo snoeperig uit.
En ik zeg tot besluit, dat mijn lief gezin
Met zo'n engel van een hartsvriendin
Met een jeugdig paar tweelingen tot een begin
Een toneel is van trouw en Sneekse min
Maar haar moeder te Sneek zit er warmpjes in.*

Fragment uit: de 'Boterham en de Goudzoeker', door Gerrit van der Linden, de Schoolmeester.

disclaimer: geciteerd, slechts 65 jaar terug uit hoofd geleerd, zal niet 100% kloppen

Vormingsjaren Barend Blankert, Genie uit Sneek

Dichtung & Wahrheit

Piet Vergissing

Verantwoording

'Noem geen namen' (Barends moeder)

'Nee, namen noemen we niet' (Wim Kan)

Vanwege de privacy, een hoog goed, zijn in dit boek alle namen weggelaten, behalve die van de grote kunstenaar zelf, Barend Blankert. Anders wordt het moeilijk gissen over wie het gaat. Soms zijn bijnamen gebruikt, met de beste bedoelingen vanzelfsprekend. Mocht de lezer er een negatieve lading in ontdekken, dan is dat ten onrechte, beschouw het als een geuzennaam.

In een eerder interessant boek over Barend *'Meester van de Melancholie'*, 2002 (met een uitstekend gedocumenteerde catalogus) is dit privacy-aspect in één van de bijdragen verwaarloosd en dat leidde tot tumult in de familie. Frits Abrahams (columnist van de NRC) wees er in twee columns op dat schrijven over familieleden een garantie is voor jarenlange vetes. Menigmaal, zo toonde hij aan met concrete voorbeelden, leidde het tot zelfmoord. Om dat te voorkomen is hier juist uiterst prudent met nog levende en al overleden personen omgesprongen.

Inhoudsopgave

Dit boek bestaat uit één hoofdstuk: blz 1 t/m 110.

Vormingsjaren Barend Blankert, Genie uit Sneek. Daarna volgen enkele bijlagen, maar vanwege het verrassingseffect zijn die niet opgenomen in de inhoud. De ontknoping van een detective hoort niet in het voorwoord te staan.

Fotoverantwoording:

Jongere Broer. Alle afbeeldingen Collectie Jongere Broer (CJB), evenals waarbij staat 'impressie' (bescheidenheid siert de mens). Tevens foto's achterin, behalve foto's waarop afgebeelden jonger dan 18 zijn (gemaakt door onbekende beroepsfotografen) en behalve blz 137 en 145.

Partner jongste broer: blz. 137, Jongste broer blz 145

Overige foto's schilderijen: gekopieerd.

Disclaimer: *De auteur heeft zijn uiterste best gedaan eventueel rechthebbenden op te sporen maar is daarin niet steeds geslaagd. Indien u meent dat uw rechten zijn geschonden stellen wij het bijzonder op prijs als u contact opneemt met de uitgever/auteur om tot een regeling te komen, met inachtneming van het volgende: betreft een beperkte oplage, uitsluitend bedoeld voor educatief gebruik in kleine groepen.*

Copyright: Tekst en foto's: Piet Vergissing, Schilderijen en afbeeldingen ervan: Barend Blankert.

Vormingsjaren
Barend Blankert,
Genie uit Sneek,

Dichtung & Wahrheit

Piet Vergissing

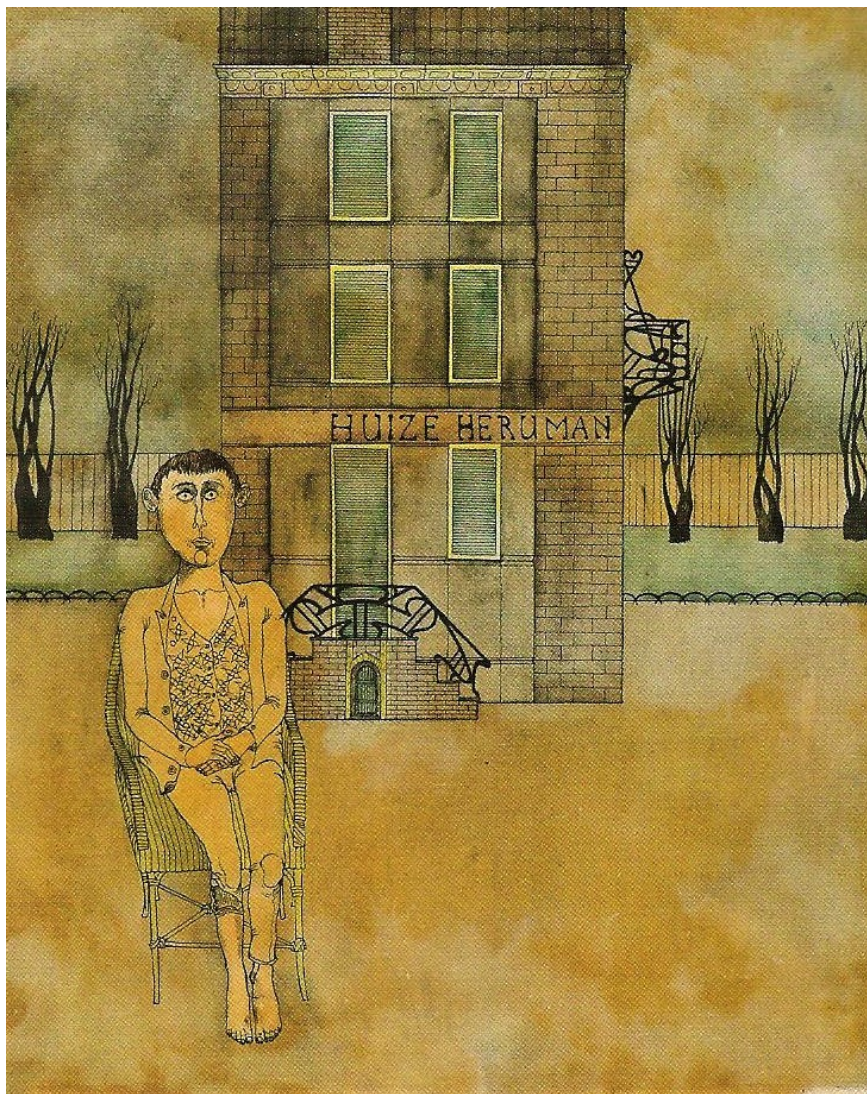
Intro

'Waarom Sneek? Barend is toch potdomme een Kamper ui? Daar verwekt en geboren en nu gaat dat stomme Sneek met de eer strijken'.

Het antwoord is eenvoudig, hij is ge**Vormd** in Sneek. In Sneek heeft zijn enorme artistieke energie zich gedurende zijn laatste drie jaar daar samengebond tot een ware magmahaard. Die moest tot uitbarsting komen en dat gebeurde in Amsterdam, de stad die zo graag pronkt met gearriveerde talenten en daarbij wegmoffelt dat de Vorming elders plaatsvond, een parasitair oord. Zonder die ondergronds, in Sneek opgebouwde schat van energie, ideeën en kundigheden, had Barend niet zo bliksemsnel de toppen van zijn kunnen bereikt. In Sneek trof hij de mensen die hem inspireerden en opstuwden, waaronder de vier grote filosofen van de 20e eeuw, ik ken trouwens geen andere: Prof. Schipper, Winnetou, Voogdema en Boerzand. In Sneek ontwikkelde hij zich van een onbezorgde, vrolijke, vrijbuitende kwajongen die de kantjes ervan afliep en altijd minstens drie dingen stukmaakte als hij ergens op bezoek kwam (aldus: prof. Schipper) tot een evenwichtige, energieke, vastberaden artiest, doordrongen van de kracht van melancholie zonder onder deze last te bezwijken. Hieronder wordt dat uit de doeken gedaan.

Jeugd, Kampen

Barend werd verwekt op een zwoele voorjaarsavond op 3 april 1941 des avonds om kwart voor elf. De strenge winter was ten einde, de voorjaarsbloemen sprongen open en de hele wereld gonsde van het nieuw ontspruitend leven. Het was een wonderlijke tijd, het jaar ervoor hadden de Duitsers Nederland bezet en niets wees erop dat die Duitse overheersing eindig zou zijn. Niet alleen Nederland zuchtte onder de nazi-laars, maar bijna heel Europa buiten Engeland en de Sovjet-Unie. Het Britse wereldrijk kraakte, maar hield stand onder de bezielende leiding van Winston Churchill, waarnaar latere boezemvriend Winnetou is vernoemd, althans voor de eerste drie letters. Dad en Mom, Barends ouders, lieten zich niet kisten door dit sombere perspectief en bleven geloven in een goede toekomst voor hun kroost. Zij vormden een buitengewoon hecht, harmonisch stel, vereend in hun gemeenschappelijke belangstelling voor de klassieke talen, het cryptogram, de schrijver Heinrich Heine, de brieven van Vincent van Gogh en vele andere auteurs met of zonder faam, hun geringe belangstelling voor muziek en sport, hun neerkijken op hoogwaardigheidsbekleders, hun anti-Nazi gevoelens en niet te vergeten hun ongeremde verlangen tot voortplanting. Dat laatste zou ook de rode draad in Barends leven vormen.

Huize Heruman, 1961, 36x30, collectie J.B (=jongere broer), verder CJB

Op die bewuste derde april voelde Dad zich in topconditie door het plotseling ontluikende voorjaar en dat wierp zijn vruchten af, de ontluikende kleurenpracht van het nog prille voorjaar wist hij te verankeren in het dna van de toekomstige schilder.

Barend was niet hun eersteling, maar wel de eerste spruit die zonder problemen vol levenskracht ter wereld kwam. Zijn oudste broer was ruim drie jaar eerder met open rug geboren. Hij zou na een liefderijke verzorging door zijn moeder eind 1944 sterven. Op 16 juni 1940, dus kort na het begin van de Duitse bezetting, volgde de tweede, zeker in het begin een probleemkind. Zijn moeder moest maanden voor de geboorte het bed houden om zijn leven te behouden en hij kwam ter wereld als een baby waarvan de dokter opmerkte: *'ook deze zal het niet heel lang maken'*.

De dokter had het mis, maar die was ook niet op de hoogte van het feit dat Dad tot de verwekking kwam vlak na het aanschouwen van een ongekend hevig onweer met bliksemschichten die de Kamper lucht het aanzien gaven van een feestelijk vuurwerk, waardoor de verwekker met elektrische energie geladen werd die hij door wist te geven aan zijn tweede kind, dat vanwege die bliksemschichten wel over geniale gaven moest gaan beschikken, naar de vaste overtuiging van de vader.

Hollands welvaren werd hij desondanks in zijn jeugd niet, lang broodmager en bleek. In het najaar van 1945 werd hij uitverkoren om aan te sterken in Zwitserland, een programma dat bestemd was voor de hongerkinderen uit de Randstad. Hij keerde dik en bruin terug, in perfecte conditie om zijn rechten als nu oudste zoon te laten gelden, waaraan hij bijzonder hechtte. Nog lang heette hij astma te hebben, maar in de loop der jaren bleek dat meer en meer een overtrokken diagnose. Wel wist hij daarmee zijn moeders aandacht en zorg op zich gevestigd te houden, aan elke lichamelijke klachtje of kuchje werd de grootst mogelijke zorg besteed.

Verafgood werd hij niet alleen door zijn moeder, maar ook zijn vader zag al vroeg zijn verwachting over genieschap bevestigd. Met de tekeningen die hij als vierjarige maakte struinde Dad de hele buurt door om ze gloeiend van vaderlijke trots te tonen aan ouders met minder geniale kinderen. Het kostte wel moeite om voor de avondklok (Sperzeit) van acht uur binnen te zijn, want hij rustte niet tot hij langdurige loftuitingen van de buurtgenoten in ontvangst had genomen.

Barend, vanaf de geboorte Hollands welvaren, kreeg daardoor minder aandacht, maar desondanks ontkiemden bij hem ook al vroeg de zaden van genialiteit. Al heel jong kon hij spreken als de beste en het lopen ging hem niet minder goed af. Hij leidde het leven van een

In de beek staan, begin 1963, 56x50, collectie kunstenaar, verder CK

onbezorgd kind in een op kinderen toegesneden wereld. Door de oorlog bleef het zandterrein naast het geboortehuis onbebouwd, waar Barend met zijn vele kornuiten onbezorgd kon draven, deelnemen aan ruitergevechten, of verstopperdje spelen. Bedreigend verkeer was er nauwelijks. Hij was de oogappel van de oudere buurmeisjes, eigenlijk van de hele buurt. Met volle teugen kon hij genieten van die heerlijke onbezorgde jeugd, waarin krapte zeker voorkwam, maar honger buiten de deur bleef, aan de IJssel, ver van de in het laatste oorlogsjaar hongerende West-Nederland. Met de bezettende macht onderhield hij, verstandig genoeg, uitstekende betrekkingen. Net drie geworden vroeg hij aan een Duitse soldaat: *'Mof, mag ik op je paard'*, waarop hij met een zwierige zwaai van die soldaat op de paardenrug werd geplaatst. Barend hield er een levenslange passie voor paarden aan over, al blijkt dat, wonderbaarlijk genoeg, maar in beperkte mate uit zijn schilderijen. Barend zag altijd de zonzijde van het leven, zag nergens gevaren, genoot gewoon met volle teugen van dat heerlijke leven in Kampen met ouders die hij aanbad en dat was wederzijds. Zelfs een heerlijke jeugd vertoont wel eens een rimpeling. Barend was op en top een vrijbouter, die zich weinig, zeg maar gerust niets, gelegen liet liggen aan gezag. Al heel jong legde hij een schier niet te beteugelen vrijheidsdrang aan de dag. In 1947 kreeg de leraar oude talen (Dad), telefoon, iets heel bijzonders, waarbij het muisstil moest zijn als de hoorn van de haak werd genomen. Als Dad die handeling verrichtte, alleen hij mocht dat doen, rolde hij dreigend met de ogen waarop iedereen vanzelfsprekend meteen de mond hermetisch sloot. Iedereen spitste de oren in een poging het geheim van een telefonisch contact te doorgronden, iedereen, behalve die vlegelachtige vrijbouter Barend. Met zijn hoge jongensstem kletste hij er dwars doorheen, zogenaamd fluisterend en des te doordringender, terwijl hij grimassen richting Dad trok. Een passende straf was hier vanzelfsprekend op zijn plaats en die werd meteen na het neerleggen van de haak voltrokken volgens het pedagogisch principe 'lik op stuk'. Liefderijk werd Barend opgetild door zijn vader en zo getransporteerd naar de deuropening van de huiskamer, waarvandaan hij met een zwiepende boog de gang met granieten vloer in werd gesmeten, onder de toevoeging *'jij verdommeling'*. Voor de landing raakte zijn hoofd de fietsbel van zijn moeders fiets, die even klingelde, waardoor een flink hoofdwond ontstond, het bloed gutste eruit, vormde een stroompje om onder de voordeur door het granieten stoepje te bereiken om vandaar de plantengroei aan de voorkant te stimuleren. Hoe verdiend ook, Dad schrok zich een hoedje en in

Blz hiernaast: Ballon, structuur op karton, 1961, 62x49, CJB

Barends brein transformeerde de aangeboren vaderverering in een onbestemde wrok die hem voorlopig niet meer zou verlaten. Toen Barend later die dag te bed lag, met een groot verband op zijn hoofd, legde Dad zijn hand troostend op dat verband en sprak de onvergetelijke woorden: *'je had je mond ook moeten houden, ventje'*, een soort excuus, waar ouders zich altijd verre van moeten houden, willen ze de zekerheden van hun kroost niet in de waagschaal stellen. Precies dat deed zich bij Barend voor, in zijn gewonde hoofd werd als waarheid gegrift dat Dad niet deugde. Dat idee was al wat eerder aan het ontkiemen toen Barend in de deuropening van de huiskamer staande een groene strijkbout voorbij zag zoeven die Dad, met een wat rood hoofd, van bovenaan de trap naar Mom in de gang beneden wierp. Het voorwerp schampte Mom's haren om daarna met een harde klap op het al genoemde graniet neer te stuiteren. Zoals reeds gemeld leefden Dad en Mom in volle harmonie, altijd eensgezind. Dat ging soms vervelen en dan speelden ze de gevaarlijke spelletjes als strijkbout werpen en centen in elkanders mond gooien. Dad, een echte he-man, verloor natuurlijk niet graag en daarom speelde hij soms te fanatiek. Voor Mom was het onmogelijk de met kracht geworpen strijkbout op de haar bekende sierlijke wijze op te vangen. Door een razendsnelle reflex kwam ze er ongeschonden vanaf en kwam Dad tot het besef dat hij zijn op zich gezond fanatisme moest matigen. De strijkbout bleef tot de dood van Mom in gebruik, een reparateur heelde de barst over de lengte aan de bovenkant door die te vullen met een soort pek. Was de boog die de strijkbout beschreef anders uitgevallen, dan had Barends toekomst er anders uitgezien, ondergebracht in een weeshuis met Mom dood en Dad in de gevangenis, want het was stellig een hele toer geweest het geval als uit de hand gelopen katjesspel te verdedigen. Barends toekomst had er ook anders uitgezien als Hitler over de atoombom had beschikt of als een ongeluk (zie verder) hem noodlottig was geworden. Zo is er altijd veel om over te filosoferen. Dad en Mom hervonden snel hun harmonie, maar op de kleine Barend, ondanks zijn branieachtige optreden was hij niet gespeend van enig gevoel, maakte het gebeuren diepe indruk. Bij hem ontkiemde de overtuiging dat hij zijn weerloze moeder moest beschermen tegen zijn gevaarlijke vader, ja zijn levensdoel moest zijn als lijfwacht voor Mom te fungeren. Toch sloeg Dad Mom (bijna?) nooit, terwijl verfoeilijke vrouwenmishandeling destijds vrijwel zeker boven het huidige niveau lag. Maandagochtend, na de spanningsvolle zondag met overdadige kerkgang, vielen de opgezwollen gezichten bij vrouwen op straat op, verborgen achter een voile. Destijds was die voile een normaal attribuut voor een vrouw, speciaal daarvoor ontworpen. Mom had die niet nodig.

*Naakte Man, oktober 1962-april 1963
In 1966 deel drieluik, linker buitenpaneel, PC
Ca 90x50cm
Boven: Witte vaas met roos, 1963, 31x20
Bruikleen CJB van CK*

Die in de grond goede, of althans goed bedoelde, overtuiging zou hem (Barend) in zijn latere jeugd de nodige last bezorgen. In een onschuldig kibbelpartijtje zag hij al snel een frontale aanval op zijn moeder en dan sprong hij met onvermoede felheid en stemvolume en met de van hem zo bekende moed voor haar in de bres, zonder enig ontzag voor het vaderlijk gezag en dat kwam de relatie niet altijd ten goede. Twijfel over dat vaderlijk gezag werd nog versterkt door een incident hooguit een half jaar na die terechte maar wat te streng uitgevallen vaderlijke bestraffing. Enig ongemak leverden de pesterijen van de broederlijke huisterrorist, die het na zijn terugkeer uit Zwitserland niet verkroppen kon dat hij nog wel de meeste, maar niet meer alle aandacht kreeg. Als zijn leidersrol volledig, met uiterlijk vertoon, erkend werd, kon hij best aardig met Barend optrekken. Zo verleidde hij hem ertoe de polder voor het huis in te trekken, richting Zwarte Dijk, een voor de kinderen in de buurt verboden terrein vanwege de gevaarlijke sloten. De heertjes bleven lang weg en de ouders maakten zich ongerust. Ze namen met de al genoemde telefoon contact op met de politie, maar al bellend zagen ze aan de horizon hun spruiten op hun gemak naderen. De politie adviseerde Dad de ongehoorzame bengels een stevig pak slaag te geven. Dad voelde zich daartoe toen wel verplicht als opdracht van hogehand, al sloeg hij normaal alleen in drift, een niet heel zeldzaam verschijnsel. Bij wijze van uitzondering, aangezet door het politieapparaat (dat fout was geweest in de oorlog, maar dit terzijde), ontbood hij kalm zijn twee nakomelingen naar de bovenverdieping, om ze slaag te geven met de door henzelf in de polder gevonden stokken. Maar niet, zoals elke pedagoog, met de strikt wetenschappelijke inzichten van destijds voorschreef, op hun speciaal voor dat doel ontblote bibs, maar op de dikke laag Twents textiel daarop, alsof dat ongehoorzaam was geweest in plaats van de bengels die zich eronder beschermd wisten. Mom en de jongere broer, die zich onderaan de trap verwachtingsvol stonden te verkneukelen, zich verheugend op het frisse en vrolijke geluid van kletsende klappen, werden afgescheept met aanstellerig gejack. De deugnieten was nooit bijgebracht dat jongens niet huilen. Zoals vaker bij halfslachtige maatregelen, leidde de milde bestraffing niet tot opluchting en dankbaarheid, althans niet bij Barend, maar tot twijfel over degene die zijn vaderlijke taak zo wispelturig vervulde. Zijn kinderbrein kon nog niet bevatten waarom een klein vergrijp met zo veel bloed vergieten was bestraft en het rechtstreeks tarten van het ouderlijk gezag min of meer symbolisch. Was het omdat het huisgenie er nu partij bij was? Mocht die geen schade oplopen? Zesjarigen zijn verzot op rechtvaardigheid en proportionaliteit, al kennen ze die termen nog niet.

Impressie van 'Landschap met vliegers'. of 'het Echtpaar V' Door de ongelooflijk verfijnde techniek laat dit schilderij zich niet fotograferen. Beroepsfotografen met de duurste camera hebben hun tanden erop stuk op gebeten, hun foto leverde nooit genoeg kwaliteit op voor opname in een catalogus. Door subtiel gebruikte verflagen kunnen forse kleurverschillen optreden In de volksmond staat dit schilderij bekend als 'Meesterwerk'. 1966, 67x105 CJB